

**Комітет Верховної Ради України з питань інформатизації та зв'язку
Науково-дослідний інститут інформатики і права
Національної академії правових наук України**

**Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»**

Факультет соціології і права

ІНТЕРНЕТ РЕЧЕЙ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ

**МАТЕРІАЛИ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
24 жовтня 2017 року**

Київ
КПІ ім. Ігоря Сікорського
2017

УДК - 34:004.738.5](063)
I - 73

Інтернет речей: проблеми правового регулювання та впровадження:
Матеріали науково-практичної конференції. 24 жовтня 2017 р., м. Київ. / Упоряд. : В. М. Фурашев, С. Ю. Петряєв. – Київ : Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» Вид-во «Політехніка». 2017. – 238 с.

Матеріали конференції присвячені розкриттю сутності інтернету речей, трансформації суспільних відносин під їх впливом та проблемним питанням їх правового регулювання, а також розгляду нових викликів та загроз з точки зору технічного і правового забезпечення кібербезпеки під час впровадження та розвитку інтернету речей. Доповіді учасників конференції можуть бути корисними для спеціалістів у сферах правотворення, правозастосування та правоохоронної, вчених, фахівців та експертів різних галузей права, науково-педагогічних працівників, аспірантів, докторантів, студентів вищих навчальних закладів, а також усіх, хто цікавиться сучасними суспільно-правовими тенденціями і проблемами наслідків сучасного науково-технічного прогресу, в першу чергу, з позицій забезпечення інформаційної безпеки людини, суспільства та держави, забезпечення прав і свобод людини.

Участь у конференції взяли провідні експерти і вчені наукових установ і навчальних закладів, представники зацікавлених державних органів та громадських організацій. Інформаційну підтримку у проведенні заходу надали: журнали «Інформація і право», «Правова інформатика» та Вісник НТУУ «КПІ» «Політологія. Соціологія. Право»

ISBN 978-966-622-861-4

Матеріали подано у авторській редакції.

Упорядники: Фурашев В. М., Петряєв С. Ю.

Оформлення обкладинки:

Лабораторія технічної естетики та дизайну ФСП КПІ ім. Ігоря Сікорського
designlab.kpi.ua@gmail.com

Балашов Д. В. (balashov.dim@gmail.com)

Рекомендовано до друку:

Вченою радою Науково-дослідного інституту інформатики і права

Національної академії правових наук України.

Протокол № 7 від 01.11.2017 р.

Вченою радою факультету соціології і права

Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського». Протокол № 3 від 30.10.2017 р.

ISBN 978-966-622-861-4

© Науково-дослідний інститут інформатики і права
НАПрН України, 2017

© Факультет соціології і права Національного
технічного університету України «Київський
політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»,
2017

© Колектив авторів

ЗМІСТ

Баранов О. А. Огляд правових проблем Інтернету речей	7
Пилипчук В. Г. Становлення і регулювання суспільних відносин у сфері новітніх інформаційних технологій (інтернет речей)	16
Мельниченко А. А. Трансформації системи освіти в контексті розвитку Інтернету речей.....	20
Ожеван М. А. Технофілія VS. Технофобія: розвиток цивілізації як розв'язання суперечностей між новітніми технологіями та культурними традиціями	23
Грайворонський М. В. Безпека пристроїв Інтернету речей	29
Довгань О. Д. Впровадження технологій Інтернет речей (IP): проблеми і наслідки.....	35
Фурашев В. М. Інтернет речей і право	39
Огірко І. В. Технології мереж для Інтернету речей.....	44
Шахбазян К. С. Інтернет речей: ризики порушень у сфері прав людини.....	53
Некіт К. Г. Інтернет речей та інформаційна безпека: деякі правові проблеми.....	62
Кушнір М. О. До питання інституційно-правової моделі підготовки майбутнього законодавства України у сфері робототехніки.....	66
Кравченко О. М. Правові проблеми впровадження технології Інтернету речей.....	71
Шпига П. С. Поняття інформаційно-телекомунізаційної інфраструктури в нормативно-правових документах України.....	74
Білощицький А. О., Білощицька С. В., Вацкель В. Ю., Вацкель І. Ю., Кучанський О. Ю. Проблеми реалізації концепції Інтернет речей «Розумний будинок» на прикладі IT LYNX SMARTHOUS.....	79
Чукот С. А. Сучасні тенденції розвитку smart city на прикладі «smart dubai	

2021»	83
Дмитренко В. І. Розвиток SMART CITY: досвід Фінляндії.....	86
Доронін І. М. Загрози безпеці у сфері Інтернету речей: проблеми, виклики та державний вплив	88
Яременко О. І. Правові проблеми кіберзахисту національної критичної інфраструктури України в контексті європейської інтеграції.....	94
Ткачук Т. Ю. Тіньовий інтернет: співвідношення можливостей і загроз.....	100
Огородников Д. В. Методи зовнішнього втручання у технології передачі даних Інтернет речей.....	103
Забара І. М. Інтернет речей: вплив на розвиток права Європейського союзу (концептуальні підходи до питань кібербезпеки).....	108
Іванченко В. Ю. Інтернет речі: інформаційно-психологічний вплив	112
Арістова І. В. Феномен Інтернет речей: методологія дослідження	116
Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Методологічні проблеми впорядкування відносин у сфері Інтернету речей	121
Отрешко Н. Б. Інтернет речей: концепція та реальність	128
Боклан С. Г., Мельник Б. Б. Інтернет речей і «Хвилі» цивілізацій за Є. Тоффлером.....	130
Фещенко К. С. « Інтернет речей » - майбутнє інформаційного суспільства	136
Скиба А. Ю. Розвиток інтернету речей у сучасному світі	138
Круц А. О. Особливості явища Інтернету речей в окремих сферах життєдіяльності.....	142
Андрощук Г. О. Інтернет речей і охорона інтелектуальної власності : нові виклики.....	144
Яшарова М. М. Неправомірне використання засобів індивідуалізації в мережі Інтернет.....	151

Радейко Р. І. Проблеми забезпечення права на приватність при використанні технологій «Інтернет речей».....	156
Німко А. В. Захист публічної інформації в умовах використання технологій «Інтернету речей».....	161
Головко М.Б., Юрченко Д.П. До деяких питань правового регулювання Інтернету речей.....	166
Костенко А. О. Право на доступ до Інтернету і права, пов'язані з Інтернетом речей: проблема співвідношення.....	171
Кравчук О. О. Інтернет речей і сучасні системи автоматизованого прийняття рішень у податкових правовідносинах.....	176
Бевз С. І. Державне управління господарською діяльністю в Україні та інтернет речей: погляд на питання.....	181
Гайдученко Д. Проблеми використання технологій Інтернету речей у різних сферах суспільної діяльності.....	185
Маньгора В. В. Використання хмарних технологій при підготовці майбутніх юристів	188
Колесов Н. Проблеми використання технологій Інтернету речей у різних сферах суспільної діяльності.....	193
Акімов О. О. Пріоритети нормативно-правового забезпечення електронної участі громадян у сфері публічного управління.....	195
Біла С. О. Виклики щодо інституційно - правового забезпечення Інтернет - трендів в економіці.....	200
Цирфа Г. О. Підходи щодо визначення статусу криптовалют: українській підхід.....	206
Чорнолуцький Р. В. Дорожня карта законодавчих ініціатив щодо врегулювання та використання криптовалют в Україні.....	211
Соловійов С. Г. Мережецентричність у публічному управлінні.....	218

Капиця А. Р. Результати творчої діяльності як об'єкти інтелектуальної власності: сучасний стан та проблеми законодавчого регулювання.....	222
Коваленко Л. П., Ламанова А. В. Поняття інформаційної безпеки.....	224
Коваленко Л. П., Милейко К. С. Правові засади забезпечення законності інформаційної безпеки.....	227
Коваленко Л. П., Горбунова А. Р. Щодо основних завдань кіберполіції в сфері забезпечення інформаційної безпеки України.....	231
Коваленко Л. П., Романенко Ю. І. Співвідношення інформації, інформаційної сфери та інформаційного права.....	234
Коваленко Л. П., Туров В. Д. Щодо проблеми правового регулювання відносин у мережі Інтернет.....	239

Також важливим моментом в розгляді цієї теми є консервативність нашого суспільства. Люди дуже важко адаптуються до нових технологій, їм важко в швидкому порядку вийти з теперішнього рівня комфорту. Ще не слід забувати про те що розвиток технологій Інтернету речей потребує високого рівня безпеки, тому що через несанкціоноване втручання, його робота може бути погіршена. Якщо елементи такої системи не будуть належним чином захищені від несанкціонованого втручання, за допомогою надійного криптографічного алгоритму, замість користі вони принесуть шкоду, надавши кібер-злочинцям лазівку для підриву інформаційної безпеки.

Оскільки наприклад, речі із вбудованими комп'ютерами зберігають дуже багато інформації про свого власника, зокрема можуть знати його точне місцезнаходження, доступ до такої інформації може допомогти зловмисникам вчинити злочин. Відсутність на даний час стандартів для захисту таких автономних мереж дещо сповільнює впровадження Інтернету речей у повсякденне життя.

Підводячи підсумок, можна зазначити що без виправлення вищесказаних факторів існування стабільного функціонування Інтернету речей в наш час досить проблематичне і складно уявити, які можуть бути з цього наслідки. Для того щоб це виправити, необхідно корегувати проблеми, які знаходяться на більш державному і політичному рівні країни, тому що вони мають дуже тісний зв'язок, і мають колосальний вплив один на одного.

-----***-----

*Акімов О. О.,
к.н.держ.упр., доцент, Заслужений
економіст України Національної
служби посередництва і примирення.*

ПРІОРИТЕТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ УЧАСТІ ГРОМАДЯН У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Участь громадян в системі електронного врядування є ознакою демократичного суспільства та розбудови громадянського суспільства. У

нормативних документах міжнародних організацій (наприклад, щорічний аналітичний звіт ООН про світовий розвиток електронного урядування) представлена модель трирівневої електронної участі громадян: «від пасивної до активної взаємодії» публічного управління та громадян, а саме:

- *отримання інформації* (пасивний рівень), доступ громадян до публічної інформації в онлайн-режимі;
- *електронні обговорення*, залучення людей до дискусій щодо державної політики, надання громадянам можливості коментувати урядові ініціативи;
- *електронні пропозиції*, розробка громадянами рекомендацій для органів публічного управління, що дозволяє покращити ситуацію в країні.
- В демократичних країнах визнано, що перехід від пасивної до активної участі громадян у системі електронного урядування сприяє розширенню прав та свобод у суспільстві, є важливою умовою розбудови правової, демократичної країни та громадянського суспільства [1].

До активних способів електронної участі громадян у системі публічного управління відноситься:

- *електронне законодавство*, що дозволяє громадянам коментувати / вносити правки до проектів нормативно-правових актів;
- *електронне голосування*, що дозволяє громадянам брати участь у електронних виборах або ж у електронному референдумі (у т.ч. місцевому);
- *електронні консультації*, що дозволяє громадянам долучатися до дискусій, обговорень економічних гуманітарних та соціально-політичних питань суспільного розвитку;
- *електронні ініціативи*, що дозволяє громадянам висувати ідеї, надавати пропозиції щодо процесів державотворення, впливати на розробку соціально-економічної політики держави;

- *електронні петиції*, що дозволяють громадянам висловлювати своє ставлення (схвалення чи протест), надати рекомендації правлячим елітам щодо вирішення того чи іншого питання;
- *електронні кампанії*, що дозволяє громадянам поширювати ідеї, співзвучні тим чи іншим соціально-політичним кампаніям в онлайн-просторі (якщо вони поділяють чи проти тих чи інших ідей, пропозицій, реформ);
- *електронні опитування, електронне анкетування* дозволяє громадянам висловити власну позицію щодо тих чи інших питань, що виносяться на обговорення. Електронні опитування створюють фундамент для формування громадської думки та її врахування у роботі органів влади всіх рівнів. Перелік інструментів електронної участі громадян у житті суспільства представлено у «Рекомендаціях CM/Rec (2009) Комітету Міністрів Ради Європи країнам-членам ЄС щодо електронної демократії» [2]. Водночас, переважна більшість з цих інструментів в Україні законодавчо не унормована, що потребує активної роботи у цьому напрямі системи української юриспруденції.

Натомість, в Україні вже унормовано такий спосіб електронної участі громадян в системі публічного управління як *електронне звернення*. Так, на офіційному веб-сайті Державної системи електронних звернень України електронні звернення визначаються як «викладені в електронному документі пропозиції, заяви, скарги, які відправлені автором в електронній формі за допомогою засобів інформаційних, телекомунікаційних, інформаційно-телекомунікаційних систем» [3].

Активізація електронної участі громадян у системі публічного управління потребує розвинутої системи *електронної демократії*. У країнах ЄС це питання унормовується у «Рекомендації CM/Rec(2009)1 Комітету Міністрів Ради Європи країнам-членам ЄС щодо електронної демократії» (2009). У додатку до документу визначені принципи е-демократії, а також

визнано, що електронна демократія ґрунтується на електронній участі громадян, системному використанні Інтернет-ресурсу [2].

В Україні у сфері електронного врядування існує спосіб електронної участі громадян у системі публічного управління як *електронне партнерство* («...поглиблений етап взаємодії громадян із владою, де відповідальність за прийняття рішень покладається на обидві сторони, передбачає внесок кожного у розвиток громадянського суспільства») [4].

ООН розглядає електронні петиції, електронні голосування, електронні опитування як технічні інструменти для участі громадян під час електронних обговорень рішень та заходів у сфері публічного управління, що реалізується за допомогою *соціальних мереж* та *онлайн-форумів* [1]. Технічно реалізувати електронну участь громадян у системі публічного управління можливо за допомогою різних ресурсів Інтернет, різних веб-рішень. Це може онлайн-форум, соціальні мережі, або ж – новий веб-ресурс для електронної участі громадян. Як приклад – веб-сайт для подання електронних петицій, веб-портал відкритих даних тощо.

ОЕСР (Організація економічного розвитку та співробітництва) визначила системні принципи політики е-демократії в інформаційно-аналітичному документі «Перспективи та проблеми е-демократії: виклики у сфері електронного залучення громадян» [5]. ОЕСР зазначає, що «е-демократія є рушійною силою активізації політики щодо демократії», «е-демократія передбачає двосторонній зв'язок між громадянами та урядовцями», «е-демократична ініціатива має вирізнятись чітко визначеною метою, базуватись на необхідних для її реалізації ресурсах та бути законодавчо закріпленою» [5]. Отже, відповідно до міжнародного права, в Україні необхідно законодавчо унормувати всі різновиди електронної участі громадян у розбудові громадянського суспільства та взаємодії з органами публічного управління.

Україна обрала шлях євроінтеграції. Європейський досвід залучення громадян до електронного врядування свідчить, що цей процес відбувається

не тільки на державному, регіональному та місцевому рівні, але й на міжнародному рівні. Як приклад – проведення у ЄС електронних публічних консультацій урядовців з громадськістю, під час яких активно використовується веб-ресурс «Твій голос у Європі» [6]. Кожна відкрита консультація представників публічної влади та представників громадськості має певну назву та короткий опис, правила участі, цільову групу та дату завершення консультації. Результати проведення консультацій є доступними і впродовж певного часу після їх завершення. Учасники консультацій отримують можливість ознайомитись з ідеями інших користувачів та дізнатись, які пропозиції/ідеї були враховані Європейською Комісією для прийняття політичних та управлінських рішень [7]. Такі приклади участі громадян у системі публічного управління є важливі для України, адже врахування інтересів та пропозицій громадян робить публічну владу результативною та соціально-зорієнтованою.

В Україні започатковано нормативно-правове забезпечення електронної участі громадян в системі публічного управління, зокрема, йдеться про положення законів України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки», «Про Концепцію Національної програми інформатизації», «Про Національну програму інформатизації», «Про інформацію». У 2015 р. прийнято Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції» (від 2 липня 2015 р.), що свідчить про унормування електронної участі громадян у житті українського суспільства. Натомість, низка питань у цій сфері ще потребує вирішення. Нормативно-правове забезпечення електронної участі громадян у системі публічного управління є вимогою часу, відповідає вимогам ЄС щодо розбудови демократичного громадянського суспільства, а отже – має бути обов'язково реалізовано в Україні.

Література:

1. Мережа ООН з питань державного управління [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unpan3.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2014-Survey/E-Gov_Complete_Survey-2014.pdf
2. Рекомендації CM/Rec(2009)1 Комітету Міністрів Ради Європи країнам-членам ЄС щодо електронної демократії. Рада Європи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=141062_249
3. Державна система електронних звернень. Питання та відповіді. Держінформресурс [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://z.gov.ua/index.php/main/answers>
4. E-Transformation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://etransformation.org.ua/2014/11/24/355/>
5. Перспективи та проблеми електронної демократії: виклики залучення громадян в електронному просторі. ОЕСР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/governance/promise-and-problems-of-e-democracy_9789264019492-en#page1
6. Твій голос у Європі. Європейська комісія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ec.europa.eu/yourvoice/index_en.htm
7. Твій голос у Європі: новий портал Комісії націлений на збільшення ролі громадян у формуванні політичного курсу. Agris [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.agris.cz/clanek/119423

-----***-----

Біла С. О.,

д.н.д.у., професор, Заслужений економіст України, професор кафедри міжнародних економічних відносин і бізнесу Навчально-науковий інститут міжнародних відносин Національний авіаційний університет (ННІМВ НАУ, м.Київ).

ВИКЛИКИ ЩОДО ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНТЕРНЕТ-ТРЕНДІВ В ЕКОНОМІЦІ

Нормативно-правове забезпечення всіх процесів та явищ (економічного, соціального, господарського, гуманітарного та ін. профілю), чинних на даний період часу, характеризується певною консервативністю, стабільністю, еволюційністю удосконалення. Дотримання у суспільстві законів та підзаконних актів є невід'ємною складовою правової держави. Поряд з цим, в умовах глобалізації, відкритості економіки, інформатизації та